

OSTRAVAN.CZ

1. Choreograf Jiří Pokorný k chystané premiéře ostravského NDM: Carmen umí milovat a baví ji život

19.04.2022 ostravan.cz - Tereza Cigánková

[Odkaz na originál](#)

Klíčová slova: NDM (2); baletního; divadla; divadlo; moravskoslezské; moravskoslezského; Národní; Národního; Ostravě; ostravského

Na scéně **Národního divadla moravskoslezského** v **Ostravě** se zanedlouho odehraje osudový příběh vášnivé Carmen, který propojí téměř dvousetletou historii povídky Prospera Mérimée a současný svět, ve kterém jsou láska, svoboda, žárlivost, zrada i vzájemné odsouzení stále hybateli všeho dění. Choreografie nové inscenace **ostravského baletního** souboru se zhostil Jiří Pokorný, který vnímá Carmen jako výjimečnou silnou ženu, která žije upřímně a bez přetvářky, ale pro mnohé zůstává nepochopená. Jiřího Pokorného jsme zastihli během zkoušek s tanečnicí **NDM** a příprav na premiéru, která se odehraje 12. května.

Příběh Carmen se dočkal už desítek, možná stovek zpracování, nejen operních, ale i tanečních nebo filmových. Co vás lákalo právě na této známé látce?

První impulz přišel od Lenky Dřimalové. Sám jsem do té doby zkušenost s dějovým baletem neměl, takže to byl klíčový moment. Vždy jsem dělal autorské věci a najednou přišlo téma a určitá předloha. A protože šlo o Carmen, říkal jsem si, že bychom to mohli zkusit. Trochu jsem se toho bál, protože je to úplně jiná práce, ale zároveň jsem byl hodně zvědavý. Potom už jsem přemýšlel, jak ho tomu zadání a tématu přistoupit a jak ho zpracovat – chtěl jsem ho divákovi přednést ryze po svém, ale zároveň respektovat daný příběh a jeho historii. Jedná se tedy o spojení už existujícího materiálu a toho neznámého, které přichází teprve v kontextu dnešní doby.

S tak známým příběhem ale přichází i velká zodpovědnost. Vnímáte to jako nějaký limit?

Ano, toho jsem se děsil (smích), právě proto, že existuje tolik verzí a je to tak známá záležitost. Každopádně jsem se s příběhem Carmen musel seznámit podrobněji, úplně detailně tematicky jsem ho také neznal. Musel jsem nastudovat i hudbu, projít do detailu charakterů jednotlivými postavami, opravdu se do toho ponořit a dostat si ten příběh pod kůži – a pak až přemýšlet o tom, jak ho uchopit po svém. Chci respektovat předlohu a přesto k ní přistupovat svým svérázným způsobem. Jde hlavně o zasazení do současného kontextu. Příběh Carmen se v představení bude odvíjet, ale je tam pár nuancí, pohledů na svět a na to, jak "dělat umění", které vychází jen čistě ze mě.

Obecně ve svých inscenacích hodně pracujete se symbolem a náznakem. Bude to tak i u Carmen?

To byla jedna z věcí, o kterých jsem hodně přemýšlel. Chtěl jsem se vyvarovat polopatického a doslovného vysvětlování, ale zároveň to divákovi podat srozumitelně a přiblížit mu příběh skrze atmosféru. Je to tedy spíše o abstrakci a symbolu, který musí přijít ve správnou dobu a na správném místě, což byl v tomto kontextu celkem oříšek. Velkou výhodou je hudba. Používáme verzi Rodiona Ščedrina (podle George Bizeta), která je podle mě dokonalou adaptací, protože dramaturgie příběhu se odehrává přímo v hudbě. Zjistil jsem, že hudební libreto je natolik jasné a až skoro polopaticky popisné, že některé věci lze chápat lépe skrze hudbu než skrze pohyb. Chci tomu důvěřovat a zaráskovat, pracovat více symbolicky a propojit tyto symboly skrze spektrum celého díla. Divák si může spojovat určité momenty místo toho, aby byl přehlacený polopatismem. Na druhou stranu bych byl rád, kdybychom došli k nějakému otazníku, kde divák malinko tápe.

Byla Ščedrinova úprava původního Bizetova díla první volbou, nebo jste přemýšlel i o jiných hudebních možnostech?

Ano, byla. Moc jsem o tom ani nepřemýšlel. Ščedrinovu verzi jsem znal, zdá se mi taková hezky kompaktní. Zároveň ale zkoumáme více rovin – skrze hudbu Ščedrina se dostáváme do příběhu Carmen, ale záměrně z něj diváka vyvádíme ven a dostáváme se do roviny hudebních aranží a kompozicí Davidsona Jaconella, kde se zaměřujeme na charakterů postav a jejich nitro. Nezapýváme se tu dějem, ale lidmi. Jdeme do hloubky jejich vlastních duší a podvědomí a odtud se pak dostáváme zpátky do příběhu. Tyto dvě roviny jsou symbolicky odděleny, ale vzájemně se prolínají.

Pojďme se zaměřit na postavy. Ve většině zpracování je pozornost zaměřena na ústřední milostný trojúhelník Carmen – Don José – toreador Escamillo. Ve vaší verzi hraje velmi důležitou roli i postava Lady M...

V původní verzi vyvažují ústřední dvojici Carmen a Dona Josého postavy Escamilla a Micaely (milá Dona Josého z mládí). To mi ale přišlo moc černobílé a uvažoval jsem, jak to uchopit jinak. Zajímalo mě především trojúhelník Carmen – Don José – Lady M (Micaela). Carmen vnímám jako mnohvrstevnatou postavu. Vidím ji spíše jako hrdinku než někoho, kdo zasluhuje zavrhnout. Podle mne bojuje za svobodu, za svoji svobodu, a dobové konvence ji utlačují a svazují. Ona dobře ví, co dělá, je sebevědomá, umí milovat a baví ji život. Potřebuje volnost. Ona neumí lhát a nenávidět, může být krutá (protože pravda je krutá), ale nechce ubližovat záměrně.

Možná to má v hlavě víc srovnané než ostatní a není v tom pochopená. Je to čistý člověk, upřímný k sobě i svému okolí – a to spousta lidí nechápe. Na to vše jsem chtěl poukázat a reflektovat to i v kontextu dnešní doby.

V souvislosti s postavami se můžeme bavit i o různých pohledech na lásku a na to, jak ji vnímat. V mém zpracování je Lady M protipólem Carmen. Je charakterově trochu schizofrenní – snaží se ztělesňovat a konat dobro, ale neuvědomuje si, jaké zlo vlastně páchá. Možná si to ani neuvědomuje, nedělá to záměrně, ale je tam něco z její minulosti, co ji ovlivňuje k tomu, aby se chovala tak, jak se chová. Svou závist a nenaplněnou touhu skrývá pod roušku dobra. Chci, aby o tom divák dokázal přemýšlet – ne vždy je vše jen dobré nebo špatné. Ani na konci příběhu není jasné, kdo vlastně Carmen zavraždil – tam jsme nachystali takový malý otazník a dáváme divákovi na výběr.

V anotaci k představení uvádíte, že na postavě Carmen se vám líbí, jakým způsobem miluje – pokrokově, nekonvenčně a polyamorně. Mohl byste k tomu říct více?

Pro Carmen láska nemá hranice. S láskou se sice pojí zodpovědnost, ale neměla by být spoutaná. Nemůžete někomu přikázat, aby vás miloval. Carmen je v lásce svobodnější, může milovat víc lidí – muže, ženu, sama sebe. Neumí milovat "podle pravidel". A její okolí ji za to soudí. A právě proto Carmen bojuje – za sebe i za ostatní. Láska by neměla být chápána jen jedním určitým způsobem, tradiční cestou. To se ostatně stále řeší i dnes, ačkoli se situace v tomto ohledu vyvíjí dopředu.

Jakým způsobem pracujete s představitelkami hlavní role?

Já jsem Carmen hledal spíše skrze ně. Vybrali jsme obsazení, ale nechtěl jsem, aby se tanečnice nějak přetvařovaly. Měly by být upřímné samy k sobě. Samozřejmě je navádím přes určité taneční pasáže, řekli jsem si, jak to bereme z hlediska příběhu a kde je mohu vést a poradit. Jinak ale chci, aby si to tanečníci uchopili sami. Snažím se také vyhnout tradičnímu tanečnímu herectví, vše se nachází v pohybu, ale samozřejmě dochází i k interakcím pomocí náznaků a gest.

Jako jeden z hlavních rámců představení jste zmínil hudbu. Jakou roli budou v příběhu hrát kostýmy a scénografie? A v jaké míře se objeví typické španělské reálie?

Příběh je zasazený do kontextu dnešní doby. Nechtěli jsme ale, aby se vázal na nějaké konkrétní místo. Může se tedy odehrávat v jakémkoli městě nebo místě na světě, kde potkáváme subkulturní společnost mladých lidí, kteří rádi chodí do klubů a baví se. Atmosféra je spíše temnější, pohybujeme se v prostředí velkoměsta, opuštěných prostor, továrních hal, starých divadel nebo nádraží, v opuštěných volných lokalitách, kde se scházejí mladí a chtějí si užít volnost a dělat si, co chtějí. Kostýmy bych popsal jako výstředně minimalistické. Navrhl je Marek Cpin. Mají současný střih, ale jsou pojaté výtvarně. Jsou většinou tmavé, ale obsahují nějaký symbol, výtvarný prvek nebo výstřední rys. Španělská kultura a reálie jsou všude zastoupeny jen v náznaku a nuancích (u scény, kostýmů i v pohybu). Nechtěl jsem jít cestou folkloru, ale zároveň odkázat na historii příběhu. Takže občas se tam skrze určitou náladu objeví, abychom pomohli divákovi se s příběhem ztotožnit.

*

JIŘÍ POKORNÝ

Jiří Pokorný se narodil v roce 1981 v Praze. Taneční vzdělání zahájil ve svých osmi letech v baletní přípravce pražského Národního divadla a dále pokračoval ve studiu na pražské státní Taneční konzervatoři. Po ukončení studií nastoupil do souboru Laterny magiky. Po třech sezónách úspěšně absolvoval konkurz do Netherlands Dans Theater a stal členem mezinárodně uznávaného nizozemského souboru v Haagu (NDT). Působil v juniorské skupině NDT 2 a po třech letech získal angažmá v prestižním souboru NDT 1. Po dobu tohoto angažmá (2003–2010) pracoval s tanečními tvůrci velkých jmen, jakými byli Jiří Kylián, Mats Ek, Hans van Manen, Ohad Naharin, Johan Inger, Paul Lightfoot & Sol Leon, Crystal Pite a mnoho dalších. Po sedmi letech v NDT se Jiří Pokorný stal členem souboru Kidd Pivot pod vedením kanadské choreografky Crystal Pite. Zde ukončil svou taneční kariéru, stal se nezávislým umělcem a začal se věnovat se práci choreografa a tanečního pedagoga. Jako choreograf spolupracoval se soubory v Evropě a USA. Vytvořil choreografie například pro soubory NDT 2, Aterballetto, Korzo Theater v Haagu, Pražský komorní balet, Theater Basel, Nationaltheater Mannheim, Budapest Dance Theatre, North West Dance Project v Portlandu (USA). Jako hostující pedagog působil rovněž v zahraničí, spolupracuje se školami a odbornými kurzy jako je Royal Conservatory v Haagu, Juilliard School v New Yorku, Arts Umbrella Vancouver, NDT's Summer Intensive a Architanz Tokyo.

Zdroj: **Národní divadlo moravskoslezské**

URL | <https://www.ostravan.cz/73684/choreograf-jiri-pokorny-k-chystane-premiere-ostravskeho-ndm-carmen-umi-milovat-a-bavi-ji-zivot/>

« zpět na začátek